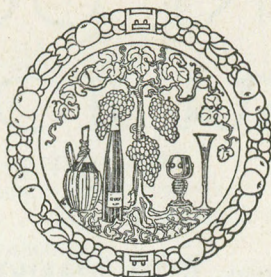

ženski pokret. ЖЕНСКИ ПОКРЕТ.

УРЕДНИК, ВЕРА ЈОВАНОВИЋ

САДРЖАЈ:

- 241 ZA NOVI SMER U FEMINISTIČKOM PO-
KRETU Alojzija Štebi
- 246 ПРАВА ЖЕНА У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ Б. Данџен
- 251 О ЗАКОНИМА, КОЈИ ЖЕНУ ВЕŽУ У ВРАКУ Klara Dajčova
- 248 НОВ ШВЕДСКИ БРАЧНИ ЗАКОН Dr. Ingegerd Palme.
- 252 СМРТ ЈЕДНЕ ВЕЛИКЕ ФЕМИНИСТКИЊЕ А. Леко Аџемовић.
- 254 БЕЛЕШКЕ: Дневни ред за скупишћину Н.
Ж. С. — Течајеви за народно просвећивање
по жељи и средствима Н. В. Краља. — Naša
prosvetna politika. — Резолуције VII. Међу-
народног Конгреса одржаног у Вашингтону
од 4—14 маја 1925. — „Интернационална
Недеља“ организована од Националног Жен-
ског Савеза Велике Британије. — Исправка.
- 258 ЕВАДНА А. Леко Аџемовић

У ЖЕНСКОМ КЛУБУ

КАРАЏИЋЕВА УЛИЦА БРОЈ 18

одмах у улици палате Академије

Наука, може се добити пре-
ноћиште и храна и то:

преноћиште 20 дин.

доручак 5 „

ручак 16 „

вечера 8 „

Ово се јавља госпођама и го-
спођицама, које би до-
лазиле у Београд.

УПРАВА

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ

СВЕСКА 7. — 15. СЕПТЕМБРА — ГОД. VI (1925)

ЗА NOVI SMER U FEMINISTIČKOM POKRETU

Na pitanje, da li je žena manje sposobna od muškarca ili da li su njene umne i duševne sposobnosti manje od muških sposobnosti, — odgovorila je nauka na podlozi mnogih i temeljnih ispitivanja, s konstatacijom: da se ženske umne i duševne sposobnosti ne razlikuju od muških po kvalitetu, već po vrsti — žena ima više sposobnosti za izvesne poslove, nadkriljuje muškarca u izvesnim granama rada, a za druge predmete ima pak manje sposobnosti, manje interesa, i prema tome naravno, i manje istrajnosti u izvođenju posla. Ni u kom slučaju ne može se i nesme govoriti o ženi, kao o manje sposobnom članu društva.

Na osnovu tih rezultata strogo naučnih ispitivanja o jednakoj vrednosti muškaraca i žene, ističu feminiskinje svoje zahteve o ravnopravnosti sa muškarcima, i traže da im se dodele oni poslovi u društvu, za koje oni imaju više sposobnosti od muškaraca.

Čim žene zahtevaju, na temelju iste vrednosti i ravnopravnosti, da im se dodele *izvesni* poslovi, one time priznaju: 1. Da nisu *ofanzivne* protivu drugoga pola, kao što se to često misli o feminiskinjama. 2. Da teže za *organskim* sudelovanjem sa muškarcima, na širokom polju političkog, socialnog i kulturnog života. 3. Da hoće da preuzmu *odgovornost* sa muškarcima za uspehe i neuspehe javnoga rada.

Ova tri glavna principa, koja rukovode feminiskinje u njihovom radu, podvlačim s obzirom na ono, što želim dalje u članku izneti.

I.

Naša šira javnost se malo interesuje za feministički pokret uopšte, a naročito za feministički pokret u našoj zemlji. Razloga za takvu pojavu ima mnogo. Na jednoj strani opšta indiferentnost prema svima pitanjima, koja su izvan okvira običnih svakidašnjih događaja. Među velikom većinom naših žena vlada najveća ravnodušnost, kako za njihove lične vitalne interese, tako i za sva druga

pitanja, koja vezuju njihove interese sa opštim napretkom ili ne-napretkom života. Tako stojimo pred stvarnošću, da se našoj ženi bez pogovora daje samo humanitarni rad, a na ostalim poljima joj se delatnost osporava. Indiferentnost, moć tradicije, razni konvencionalni nazori o ženinim sposobnostima, naše nezdrave političke i socialne prilike, koje crpe svoju životnu moć u obožavanju materialne snage, a ne u obožavanju duhovne snage, ne dozvoljavaju onim ženama, koje su svesne svojih zadataka, dužnosti i prava, da snažnije krče put za svoju delatnost. Pa ipak s obzirom na sve to, uverena sam da bi onaj broj svesnih žena, koje imamo, rado izašao iz te uskosti i stupio u redove, gde ima izgleda za najuspešniji rad u korist najširih masa.

U našoj zemlji ima oko 300 ženskih organizacija. Najveći broj između njih se bavi humanim radom, neznatan je broj onih, koji su zamenili humanitarni rad izrazito socialnim, a još je mnogo manji broj čisto feminističkih društava. Tako se društva razlikuju po svome unutrašnjem opredelenju, a imaju jedan zajednički znak da su u političkom pogledu neutralna, jer drugojače uopšte ne bi bilo moguće, da su sva ta društva u lepoj slozi udružena u Narodnom Ženskom Savezu.

Narodni Ženski Savez je, po broju učlanjenih društava, bez pogovora, za javnost najviši predstavnik naših žena. Po svojim pravilima je Savez takođe dužan da radi na tome, da Jugoslovenke dobiju politička prava. Teoriski bi za nas bilo pitanje za političku ravnopravnost — što smatramo, naravno, samo kao sredstvo za postignuće svih naših zahteva — lepo izraženo: da N.Ž.S. kao predstavnik organizovanih žena u Jugoslaviji radi na izvojevanju našeg prvog zahteva.

Ali kako je u praksi? Neka mi bude dozvoljeno da navedem samo dva fakta iz prošlosti. Na plenarnoj sednici uprave N.Ž.S. koja je bila u oktobru 1921. god. u Šplitu, bila je sa neznatnom većinom glasova — ne jednoglasno — primljena rezolucija, koja je pozivala savez da stupi u akciju za žensko pravo glasa. Posledica prijema te rezolucije bila je, da je tadašnja predsednica N. Ž. S. podnela ostavku, jer je smatrala da nije ugodan momenat, s pogledom za opšte dobro, da se postavi taj zahtev za naše najprimitivnije pravo. Od tada nije uopšte ni bilo na plenarnim sednicama, niti na skupštinama N.Ž.S. ni govora o tome pitanju.

Godine 1922. u julu, bila je skupština N.Ž.S. u Ljubljani, koja je u glavnom bila posvećena pitanju o zaštiti dece i mladeži. Među rezolucijama, podnetim skupštini, bila je jedna, koja je za-

htevala, da država prizna nezakonitom detetu svojih činovnika iste zakonske dodatke, koje dodeljuje i za zakonitu decu. Taj zahtev, koji je trebao da bude izraz mišljenja skupštine naših žena o socijalnoj pravdi, bio je sa većinom glasova odbačen.

Ova dva fakta dovoljno jasno dokazuju, da postoje među jugoslovenskim ženama jaka razmimoilaženja, koja mogu svakoga časa izbiti, čim bi na dnevni red prešla pitanja, za koja su kod jednog dela naših žena, merodavni tradicionalni nazori o ulozi žene u društvu, i uski moralni pojmovi — a kod drugog, manjeg dela, odlučuje svest o vrednosti žene kao punopravne državljanke, i svest, da je socialna pravda više etički zakon, od konvencionalne laži. Tako je delokrug Saveza ograničen, i nema polja za zamah svih sila, koje se nalaze među našim ženama. Niko između nas, koje uviđamo i potrebu intenzivnoga rada N. Ž. S. na drugim poljima našeg javnog života, neće da dovodi opstanak N.Ž.S. u opasnost s pitanjima, koja bi izazvala otpor pretežne većine naših žena. Ima N.Ž.S. mnogo poslova, na kojima možemo sve žene složno saradivati. Uverena sam takođe, da će N. Ž. S. smotrenim i uviđavnim radom među našim ženama pripomoći da se u našem ženstvu izvrši evolucija mišljenja u korist napretka i slobodoumnijeg naziranja o svima važnijim pitanjima našega života. Aii to je dug i težak put.

II.

Za žene, koje osećaju potrebu da rade i preko ograničenog delokruga N. Ž. S., naročito da rade na tome, da se raširi akcija za dobijanje opšteg prava glasa, i da ta akcija bude što uticaj-nija, nastaje pitanje: na kakav način da zadovolje toj svojoj nužnoj potrebi? Istina je da pored N. Ž. S. imamo i Feminističku Alianciju, koja je bila ustanovljena u cilju da rukovodi na prvom mestu akciju za žensko pravo glasa. Cilj ustanovljenja Feminističke Aliancije je svakojako bio dobar, i pobudio je lepo očekivanje kod naših feministkinja, da će Feministička Aliansa učiniti osetno kretanje u našem ženskom pokretu. Ovo očekivanje se nije ispunilo. Kada smo osnivale Feminističku Aliansu, po mome mišljenju, učinile smo pogrešku. Bile smo nekako pod hipnotičkim uverenjem, da mora biti kod nas svaka ženska organizacija politički neutralna, jer će na taj način lakše pridobiti pristalice. Za sebe lično moram danas iskreno priznati, da smatram da je politička neutralnost žena, baš onih, koje hoće da saraduju na svima poljima javnoga života, jedna velika pogreška. Mislim da mi priznanje o toj pogreški neće niko za zlo uzeti, jer je mnogo veće zlo u pogreški

ustrajati, nego je popraviti. *Smatram naime, da bi se naše žene borile sa većim izgledom na uspeh za zadobijanje prava glasa, kao i za ostale svoje zahteve, kada bi se nalazile u političkim strankama, nego ovako, pod zastavom političke neutralnosti.* Takvim jednim preokretom bi se izvele u praksi naše ideje, o vezi između feminističkog pokreta i života uopšte, kao što sam u početku naznačila u trima tačkama. A već je važan i drugi momenat, koji nam diktuje takav preokret. Događaji kod poslednjih izbora i događaji posle njih su dokazali, da u našoj zemlji vladaju takvi nazori o slobodi političkih uverenja, o ravnopravnosti građana, o nepokolebljivosti političkih principa, koji nas sasvim udaljuju od zdravog, moralnog dizanja naroda, a pred tuđim svetom nas karakterišu kao balkance, reakcionare i političke avanturiste. Zar se nije zbog tih događaja uzbudila živa želja kod svih onih, koji imaju neizopačene nazore o moralnoj čistoći političke borbe, koji veruju da je borba ideja, borba za napredak, zar se kod njih nije pobudila želja da prema svojim moćima pomažu, da se zaustavi širenje nasilnog, varvarskog uveravanja o veličini izvesnih političkih načela i da se zaustavi demoralizacija naroda? Državlanske dužnosti, istinska ljubav za našu zemlju i naš narod, solidarnost sa svima onima, koji se bore širom sveta za pravdu, istinu i slobodu, zahtevaju od žene da ne bude, u ovome momentu velike idejne borbe, samo neutralan posmatrač. Od ishoda toga boja zavisi i njen položaj u društvu, u državi i porodici i u toliko pre treba da je i ona aktivan borac. Ako postoji kod nas težnja da vidimo naš narod srećan, da ga vidimo u krugu kulturnih naroda, onda ne možemo zadovoljiti u *punoj meri* tu želju, u našim neutralnim organizacijama, jer smo toliko neutralne, da se ta neutralnost često već graniči sa bojažljivošću. Pokažimo otvoreno šta mislimo o našim političkim prilikama, šta osećamo za naš narod, kako želimo da imamo uređenu našu zemlju, kakvo mesto sebi želimo stvoriti u našoj domovini, stupimo u boj, jer samo boj donosi uspehe.

III.

Iluzija bi bila ako bi verovala, da će nas ma koja muška politička stranka podupirati u borbi za zadobijanje našeg prvog zahteva — prava glasa, ako ne bude tačno videla šta i koliko će sa nama pridobiti na radu za ostvarenje svoga programa. Potrebno je da ispoljimo svoje političko gledište, jer je to prvi uslov za pridobijanje prava glasa. Ali je isto tako potrebno, da pomislimo same za koju političku stranku bi vezale sudbinu našega javnog

rada. Hoću da istaknem neka glavna načela političke delatnosti, koja bi morala biti merodavna za ženu, koja je bespravna u mnogim pogledima.

U našoj zemlji, na žalost, politika je samo profesija. Međutim prava poštena politika ne sme biti poziv, koji prinaša materialne dobitke, već mora biti nesebična služba opštem blagostanju. Prava, poštena politika ne sme biti iscrpljena u nekoliko demagoških rečenica, već mora imati jasan nacionalan, ekonomski i socialan pravac, za koji se treba boriti bez kompromisa, koji do duše mogu doneti neke trenutne uspehe, ali su u istini demoralizacija uverenja i značaja. Prava politika ne sme biti nasilje, već najšira sloboda za svaki rad, koji je koristan najširim masama.

Iz ove kratke konstatacije, kakva *ne sme* da bude politika, i šta bi ona *morala* biti, proizilazi da politika ne sme imati cilj u sebi samoj. Ona mora biti organ života, života koji bi morao biti tako uređen, da daje svakome jednake uslove za razvitak i rad, i koji ne poznaje privilegovane i masu, koju ti privilegovani eksploatišu za svoje najsebičnije smerove. Sve dotle, dokle će morati biti ogromna većina ljudi u službi nacionalnoga i internacionalnoga kapitalizma, dokle je prirodno bogastvo zemlje predmet špekulativne trgovine, a ne izvor iz koga će se hraniti podjednako svi, dokle raskoš maloga broja ljudi bude moguć usled neizmerne materialne i moralne bede ogromne većine, sve dotle će politička borba imati dva oštro podeljena tabora. U koji tabor spadaju žene, koje su danas svuda predmet eksploatacije, — na to nije teško odgovoriti. Jer je žena pored toga danas još i politički bespravna, i naćiće za tu svoju težnju gotovo mnogo više razumevanja tamo, gde se traže i potrebuju borci za socialnu ravnopravnost.

IV.

Da ne bi bilo nerazumevanja, s obzirom na napred iznet politički credo, napominjem odmah, da ne želim uplvisati ni na kog zaradi političkog opredelenja, jer poštujem svačije političko načelo, ako je iskreno, nesebično. Sa napred obrazloženim kratkim političkim programom ne nameravam agitovati za stupanje žena u stranke, koje imaju jednaka načela. Pre svega mi je stalo do toga, da pobudim naše žene da razmišljaju o tome; da li da se u politički neutralnim organizacijama borimo za naše zahteve, ili da se pridružimo političkim strankama. Pri tome se, naravno, nisam mogla zadržati a da ne kažem neka moja lična politička načela, za koje sam ubedena da su istinita jer su u saglasnosti sa težnjama

огромне масе našega naroda. Ali težište mojih izlaganja, ovoga puta, ne leži u tim političkim načelima.

Nadam se da će moja izlaganja dati povoda našim feministkinjama, da kažu svoje mišljenje o pitanju: na koji način da najefikasnije izvedemo borbu za političku ravnopravnost i za naše potpuno učestvovanje u društvu i državi.

Alojzija Štebi

ПРАВА ЖЕНА У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ

I.

ДОЛАЗАК ПРАВЕ ЖЕНЕ

Жена није увек била — и ако то површни психолози кажу — створење, у коме већина од њих види само дете, једва умно развијеније, од оних, чија младост оправдава сваку слабост.

Али се она све више и више удаљава од прототипа, кога су они створили и кога би хтела задржати и поред све вероватноће: тип бића неспособнога, да се одржи без помоћи, да је тип наклоњен свакој детињарији, несавесности и рецимо и то, што не смеју да кажу, свакој потчињености и сваком одрицању.

И поред јавног порицања, које је историја забележила кроз сва времена у том погледу, могао би се наћи узрок овој оцени, у општем држању жена, чија се судба управљала према социјалним условима, који су потпомагали њину активност.

Исти ти услови изгледа, да управљају судбином савремених жена. Али колико је њено дејство сада илузорно! Социјални закони гушећи слободу жене, некада су је штитили од материјализма. У место потчињености материјализму, она је нашла сигурност у животу тихом без спољашње борбе. Њено одржање донело јој је јаку заштиту, чији јој је закон јако груб, али ипак конзервативан, осигурао трајање.

Нераскидљив брак дао јој је мир тесно везан за непроменљиве положаје. Њена равнодушност према социјалним стварима није била помућена страхом за животне проблеме, чије решење и обавезе примио је на се човек.

Негативне особине, које су се констатовале код ње и које су чиниле од свих жена неприродна бића постале су као резултанта прећутне размене међу половима.

Постојала је између законских парова осим конвенције интереса, који су по пропису потписали, и један идеалан уговор, по коме се сваки човек ангажује узимајући једну жену, да јој да заштиту за целог свог живота и да подели са њом сва до-

бра, којима је постао власник рађењем или својим трудом у садашњости или будућности.

Али тај идеални уговор не постоји више.

Неправичност закона који је приковао два супруга који су постали непријатељи признали су законодавци одушевљени правдом.

Ослободилачки закон о разводу брака интервенише у том. Па ипак раскидајући везе, развод брака утврђивао је непостојаност свих обавеза, које су зависиле од његовог решења.

Сталност заједнице уништена је.

Подела добара није била више сигурност, већ једна евентуалност, коју је један каприс супруга могао преобратити у разочарење.

Затим живот је постао грубљи за оне, чија је срећа почивала једино на раду и на нади.

Све мање и мање човек тражи закониту другарицу.

Пред све већим материјалним тешкоћама, људи се устручавају пред сликом обавеза, која се оснива на стварању и одржавању огњишта.

Због свих ових узрока модерна жена не среће тако лако као њене претходнице супруга, чији јој положај допушта да живи без бриге у погледу материјалне одговорности, а оне, које то нађу не уживају више безбрижност, које су њихове прабабе уживале. Оне знају, да је та веза несигурна. Примери врло многи показују им лабилност веза, које су изгледале, да се не могу уништити. Њихова опсерваторска способност повећана потребом, допринела је, да боље разумеју лекцију искуства. Оне виде забуну оних које су недовољно схватиле слободу до које су дошле како су придављене потребама живота чије потребе оне нису никад мислиле, да ће морати да обезбеђују својим сопственим средствима.

Уз болове моралног цепања, уз ужас сентименталне усамљености, долази још и агонија због новог стања.

Будући независне и не знајући то искористити, ти вазали човека, који су били и вазали живота, одлазе без правца као лађа, чији је крманош напустио своје место. Неке су избегле економске бриге, то је истина.

Али колико их се обмануло!

Таква жена, чији је мираз велики и која према старим принципима живи удаљена од сваког мешања у питања, која

су објављена као резервисана за људе, опажа пренеражено, да јој је новац нестао услед расипања или невештог давања другом.

Друга која је рачунала на велику пензију с обзиром на положај мужа, видела је како јој се издаје бедна рента коју је непоштење чинило често фиктивном. Нека се не вара у том! Ми не тужимо овде људе, а знамо, да није ретко, да се нађу савршени мужеви, који су у исто доба одани управљачи породичних интереса.

Али има жена као и народа.

Оне, које су сретне немају историју и ми не пишемо за њих овде. О овима се само говори, кад се хоће да похвале. Па ипак треба учинити неко ограничење у погледу врста одушевљења.

Ретко је, да жене пошто осигурају срећу припадну категорији оних, које не знају њену пролазност. Оне су готово све — у колико се еманципација шири, изузеци постају све ређи — оне су кажемо ми, готово све праве жене. Ако су сретне, то је услед тога, што се умеју снаћи у срећи.

Нема међу њима ниједне, која није осетила у једном моменту њеног живота потребу, да се наоружа против грубости. Оне су хтеле, да осигурају посед дефинитивног оружја, којим су требале, да се наоружају у сваком случају. Свака жена која се у наше време решила, да буде не једна јунакиња, не мушкобања већ права жена, чије је држање у складу са њеним достојанством и потребама њеног положаја одговара потребама времена.

Рђав ветар, каже једна латинска пословица, изгледа, да измиче, да измиче пред вештим бродаром. Несрећа такође узмиче пред женом, која је способна, да отпочне једну од оних Тихих али јаких борби, која је непозната оним, које је нераздељив брак наоружао правима, која не застаревају.

Није потребно бити нарочити психолог, да би се извео закључак из ових факата: о доласку који би мењајући женски хоризонт променио у исто време базе најјачих конвенција: говорићемо о доласку праве жене.

Способности и осећаји увек су зависили од савремених околнина. Кад би било друкчије социјална хармонија пореметила би се и наступио би ужасан несклад за одржавање опште хармоније. Пошто су услови живота жена различни, природно је, дакле, да тип наших дама буде различан од некадашњег типа.

Због тога жена дете, жена играчка богатих класа, као и створење беде и одрицања, радница или немарљива и бескорисна грађанка доведена је дотле и поред вековне апатије, која је обузимала, да предвиди онај моменат, када не би имала мужевљеву заштиту, која се тражи, тешко прима или јој је мрска.

Ма каква да је радост, ма каква да је патња, ма какав да је мир, који их различно одушевљава, оне треба, да се припреме, да постану пре свега жене праве тј. не вазали више, не лутке, већ жене, жудећи ипак, да проспу око себе благо нежности уживајући издашност судбе, готове да стану пред све евентуалности па ма те евентуалности биле у облику тираније, презируће равнодушности, несношљиве увреде или правог напуштања.

Због тога толико девојака, које су некада само тежиле, да буду супруге и мајке осигуране на супружанском огњишту могу сада да запишу у програм будућих тежњи то, да буду једног дана управитељице њиног живота и апсолутни господари њине судбине.

Све оне, које мисле (а њихов број расте сваког дана), знају да им увек прети опасност, да егзистирају морално и материјално од самих њихових сила, ма како, да изгледа заносно будућност, макако да изгледају чврсте везе, којим се желе, да вежу.

Једино решење, које би се могло очекивати показује се у форми личног напора.

Ова перспектива била је дуго за фаворизирање рођењем или судбом, хоризонат тако јако затворен, да нико од њих није могао и није хтео, да рескира да отшкрине отвор, који гледа на поље независности.

Научили су их, да се у осталом боје као путева пропасти и већина није допустила, да буде могуће другима, да се излажу опасности без накнаде. Оне које су у пркос свега покушавале испитивање виделе су се некипут чак и одбачене од породице, која им не допушта да ван брака буде за једну жену егзистенција часна и поштена. Али како су се умножили примери развода брака са дозволом закона то они помућавају учвршћени мир.

Жене су се тада поделиле у две велике категорије- Побеђене и оне, које тријумфују. Побеђене су без сваког изузетка жртве верности по старом менталитету, мешајући ропство више или мање евидентно са јаком социјалном заштитом.

Једне пуне предрасуда, које су њихале детињство њихових мајки и њихово, траже у браку посматраном у погледу социалном сигурност за будућност. Тако се оне вежу за овог прекопотребног мужа, чак и у случају, када су његови недостаци карактера пооштрени често замором живота у двоје, или пак услед појаве рађања неке осећајне фантазије, која га чини савим мрским. Оне су решене, да подносе неисказано и да све подносе радије, но да пристану на један развод, који би оставио изгубљену ону тужну олупину за коју се оне сматрају да су, олупину вучену по вољи тираније, коју жеља појачана за слободом чини још јачом. Њихов живот пролази у сузама. Оне не налазе за потребно, да се организују и свега се примају, да би избегле ту катастрофу.

Ове жене су сачувале вазалску душу и нису достојне сажаљења. Друге слушају разум, који, да би био практичнији, мање је племенит. Оне се удају у истом стању као и претходне и осећају се неспособним, да увећају своје материјално благостање својим сопственим трудом и плаше се развода брака, који би их осиромашило. Оне подносе деспотски јарам или неправичну равнодушност са пуно горчине и одбијају ослободитељски гест, који би их ослободио свакидашњег понижавања и присилио на лични напор, за који су оне рђаво спремљене. Има најзад резигнираних, пасивних, које не знају, да живе за свој сопствени рачун, примајући зло, задовољавајући се да јече, а не знају, да цене добро, које им је случајно дошло. Бледим одблеском воље, која њима управља, оне су аутомат и излазе из свога умног и материјалног нерада само да би извршиле те наметнуте гестове или да изразе сугериране идеје.

Све ове побеђене, које се вуку кроз живот проклињући и клеветајући га, не налазе у себи енергије, да покушају измену, постале су у наше доба неприродне жене, јер њихово душевно стање, не слаже се са условима садањег друштва.

Победитељке, жене праве, оне су, које су схватиле, како да доведу своју душу у склад са природом средине у којој су одређене, да се крећу.

Одлучене, да одрже једнакост права, оне примају једнакост дужности.

Одушевљене неразумљивом заједницом не заборављају, да та вечност може, да постане пролазна и оне су при резонувању готове, да најтеже раде, да би дошле до бољег.

Подражавајући у том увиђавност путника, који и поред своје вере у благост ветрова не заборавља, да се снабде са појасом за спасавање, наоружавају се још од зрелих година овим спасавајућим елементом, прикупљањем искуства, које у несрећном случају њима осигурава независност и достојанство.

Додајмо још, да то стицање искуства доприноси често закључењу заједнице, која се не би могла извршити без удела жене, пошто се нема потребних срестава, да се избегне живот у двоје. Али праве жене знају, да се макако, да изгледа чврста база њихове среће, може променити, пошто им развод брака може лишавајући их права супруге одузети добра, која су везана за њим. Ова вечита стрепња за непроменљивошћу, која тако дуго беше наизменце радост или бол супруге, створила је нову жену, чијем стварању ми сваког дана присуствујемо, а то је права жена.

Ова последња није створила зграду за живот на спокојству стечених права једанпут за свагда.

Она зна, да њена судба зависи од сталног трошења воље.

Било да је њен рад стваран или привидан, било да почива на вештој и нежној вољи или на отпору, она зато неће бити мање интелигентно активна.

Укоченост умна није више дело праве жене.

Млада девојка спрема своју будућу срећу.

Жена се бори против несигурности везе, коју се упиње, да стегне; пре но што осети, да се растеже.

И она ту срећу тежи да сачува, док рањена сувише грубо не напусти борбу без лепоте, да би предузела другу племени-тију и грубљу, јер су ови нови противници само њен инстинкт, њена жеља за развијањем и тежња за једном обманом, коју њено срце жели да окити ласкавом бојом, а њен разум праве жене, т.ј. довољно уравножене, допушта, да схвати флуидност тога.

Превела:

Братислава Николић, проф.

Б. Данжен

О ЗАКОНИМА, КОЈИ ŽENU VEŽU U BRAKU

Brak je sigurno najsavršenija forma zajedničkoga života muškarca i žene — ako je to brak i po sadržini, po svojoj unutrašnjoj formi. To je onda i najetičnija forma, a jedan dokumenat za to da su ljudi tu etiku osjećali je to, da su ga priznali odlukom, koja se ne može tako lako mijenjati. I kolikogod izvanja

forma braka ima svoje ekonomsko obrazloženje, ono, što su ljudi proživljavali kad su stvarali pojam o unutarnoj formi braka, to pokazuje svijest o etičnosti.

Za ženu je to jedini način života, u kojem joj društvo daje pravo na materinstvo. U teoriji predviđene su doduše još druge mogućnosti, ali zapravo te mogućnosti postoje samo za one žene koje se ničega ne plaše, ili za one, koje te mogućnosti nijesu dragovoljno tražile. I kad se uoči to, da je brak jedina mogućnost žitova za ženu, gdje ona može da bude žena, i kad se onda pogledaju svi ti zakoni, kojima je ona vezana, kad stupa u brak, onda se vidi sva tragika njezinog života. Možda ćete mi reći, da ti zakoni doduše postoje, ali je čudnovato da se uopće pokušava boriti se protiv ljudi, kad većina žena ne osjeća poniženje, kad ih ta većina ćutke podnosi. Ali to nije tako. Ima danas, već mnogo žena, koje i te kako osjećaju to poniženje. Nastojat ću korak po korak rasčlaniti ono, što danas tu postoji, i od čega sastoji.

Kad žena ulazi u brak, ona mijenja svoje ime. Spominjem tu činjenicu kao prvu, ne možda zato, jer bi bila najvažnija nego zato jer je to jedan od prvih zakona, s kojima se tu žena susreće. O toj se činjenici relativno malo govori, i to napokon ne bi bilo tako važno pogotovo, kad bi se priznala tvrdnja onih, koji vele da je to nešto, što treba i državi i upravi radi pojednostavnjivanja poslova, kad bi se dalo dokazati da je to čisto praktična stvar, onda bi to moglo biti i svejedno. Moglo bi da bude svejedno i u tom slučaju, kad bi se moglo vjerovati, da je to potreba jedinstva familije.

Ali ta činjenica ima i svoje simbolično značenje. Kad proučite povjest, i kad pogledate sve ono, što se na drugim mjestima zakonika veli, vi ćete naći, kako se je prije jasno govorilo nešto, što se danas izražava simbolom.

Možete reći, da je to nekoć bilo lako, a danas da je zato, da se pojednostavi posao uprave države, ili da se ograniči cjelina familije, ali može se dokazati, da nijedan od tih razloga ne postoji.

Ne recite, da to nije problem i da žene od toga ne trpe.

Taj je problem jedna isto tako važna činjenica, kao svaka druga oko ženskog razvoja. I ima dosta žena, koje od toga trpe. Poznavala sam ih, koje su radije trpjele od vanzakonskog položaja, nego da prođu kroz poniženja za koja im ni država ni društvo nisu nikad davali zadovoljštine. Znam ih, većinom Ruskinje i Njemice, koje su rekle: — „Najgore je ono poniženje, koje je oče-

vidno, jasno s koje god strane se uzme, a za koje nitko ne priznaje da je nanešena nepravda.“ Žene, koje su to osjećale, nijesu više samo rijetko pojedinci, i ne nalaze se samo među intelektualnima. Napokon, ljudi su se već i prije bavili tim problemom. U Engleskoj i Americi ima muškaraca koji uz svoje ime pišu ime svoje žene.

Treba dakle dokazati tvrdnju, da žena prizna muževo ime, jer je to nužno za državu i njenu upravu. A tu ima zapravo jedan vrlo jednostavan dokaz. Jednako bi na pr. bilo jednostavno kad bi muž ulazeći u brak uz svoje ime vezao ženino ime, a žena bi uzela i muževo. Za upravu bilo bi to svejedno. Znam da će se mnogima ta izjava činiti i smješnom, ali baš se u tom smijehu i ogleda ono ukorenjeno stanovište prema ženama, koje je za ženu na istovetnom stepenu razvoja tako bezuvetno tragično. A zašto da ta jednakopravnost u mijenjanju imena bude smiješna.

Ali u tome, da žena stupajući u brak preuzima muževo ime, leži neko simbolično snačenje. I taj simbol ne znači samo pripadnost toj porodici, koja se osniva, nego i po postanku i po svim poslasticama, koje iz te činjenice slijede očito je, da se je tu htelo naglasiti stanovište ženine nesamostalnosti. Taj bi se zakon još mogao i braniti uobičajenošću. Tek i kmetovstvo bilo je najprije običaj, pa zato taj zakon ipak jednog dana nije imao više obrazloženja. Tako danas i žene tu stoje pred zakonom bez obrazloženja. Ono, što se tim zakonom htjelo simbolički reći, to se očituje tek onda, kad se uoče svi oni drugi zakoni, koji za ženu u braku postoje.

Deca njezina nose ime njezinoga muža. Razumije se, da ne mogu da nose dva imena. I moglo bi napokon samo po sebi da bude svejedno čije će ime nositi. Ali dogodilo se nešto drugo, jedno poniženje nanešeno je ženi, i iziskivalo je da žena tu zauzme svoje stanovište.

Trebalo je riješiti pitanje vanbračne djece i trebalo ga je riješiti do kraja bez kompromisa prema predrasudama koje o tom pitanju kroz vijekove postoje. I kad se je vidjelo da bi tu trebalo mijenjati zakon o nasljedju imena, da bi djeca zakonita i nezakonita morala po tom istom pravilu nasljedjivati ime, jer bi se samo na taj način mogla do kraja maknuti razlika, onda se je pokazalo da su tu ljudi odviše vezani vjerovanjem o ženinoj bezuvjetnoj važnosti u braku. Činilo se to tako i onima, koji su postavili zahtjev o ravnopravnosti vanbračne i zakonite djece. Tim istim ljudima bilo je apsurdno tražiti da bi muška djeca uvijek

nosila očevo ime a ženska majčino. Jer nema druge mogućnosti da se djeca izjednače do kraja, dogod se ne uredi pitanje imena. Tako se je dogodilo, da je pitanje vanbračne djece postalo pred nemogućnosti da ona budu makar i prividno izjednačena.

Kad mjenjanje imena ne bi u sebi sadržavalo nešto simboličko, kad ne bi značilo i prevlast i vlasništvo, onda bi iz toga logično slijedilo, da je svejedno tko primi čije ime, i da bi djeca kad bi na pr. bila ženska mogla nositi i majčino ime. A takvo uređenje ne bi krnjilo cjelinu jednoga braka.

Simboličnost napokon ulazi dalje iz zakona o pravu na djecu. Ako dodje do rasprave, djeca pripadaju ocu, muška iza 4-te, a ženska iza 7 godine. Obrazloženje toga zakona navodi kao uzroke to, da se je zakonom htjelo da obezbedi budućnost i odgoj djece.

Pa kad bi bilo i to, i kad bi takav razlog bio zaista jedini, još bi uvijek on značio okrutnost prema ženi. Istina je, taj je zakon star, on potiče iz vremena gdje ženi još nije bila dana mogućnost samostalne zarade, kao što je danas dana. Djeca su se dakle morala dopuštati ocu, ako ih je trebalo obezbijediti. I danas doduše taj zakon dopušta izuzetke. Djeca će pripasti majci, ako je očeva zarada vrlo malena i ako je majčin imetak velik. Da, ali, koliko ima slučajeva gdje su razlike zaista tako očevidne? Ali okrutnost i nepravednost prema ženi vidi se osobito u jednom slučaju. Ako su muž i žena jednako bogati ili uzmimo da su oboje siromašni, da žive samo od svoje zarade, koja je kod obojice jednako velika — djeca će opet pripasti ocu, ako ih on bude izrično tražio. Majčino pravo, — ako bi se netko htio pozvati na to, da se u takvim slučajevima djeca ipak katkad dodeljuju majci — njezino pravo ovisno je o muževoj volji. Ima jako mnogo žena, koje od tog zakona trpe, koje baš iz straha pred tim zakonom snose i poniženja i grubost. Ne odlaze od muža, da ne izgube pravo na djecu. Napokon uzmimo slučaj, da je majka siromašnija od oca i da bi u slučaju da joj se dosudi dijete morala i teško raditi, da uzmogne prehraniti.

Pa zaista da dijete bude bogatije? Bogastvo, kojim se zakon obrazlaže nije tu najvažnije pitanje. Onaj, ko bi to htio tvrditi morao bi gledati život shematički i bez osećaja i bez ljubavi za čovjeka.

Mnogo je važnije da dvoje ljudi bude sretno nego jedno dijete bogato. Na tom se slučaju tako jasno vidi težina toga zakona, i katkad je on u suštini prema ženi. Kraj današnjih privrednih prilika, kraj današnjeg položaja žene u društvu on je za

nju poniženje, njime se ženi kao društvenoj jedinici uzima opet jedno elementarno pravo čovjeka. I oni, koji bi taj zakon branili, tvrdeći da se po njemu u većini slučajeva ne sudi, zaboravljaju na to da ipak postoji taj zakon, kojim se ženi prijete, i koji je svojim principom ponižava i koji može postati sredstvom nasilja u ruci njezinog muža, a da to društvo i ne primjeti. Glavno je hoće li ona moći da djetetu dade odgoj, kojim će ono postati koristan član društva i svejedno je odraslo to dijete u kući radnice, ili u kući bogataša, svejedno je hoće li postati radnikom ili tvorničarom. Tvrdnja se daje odbraniti jednim jakim argumentom.

Kad bi se naime taj zakon, da dijete pripada bogatijem ocu branio bogatstvom onda bi to značilo isto kao da se zakonom vell:

„Bogastvom djeteta opravdava se nepravda prema majci“ ili sreća jednog djeteta ovisi o njegovom bogastvu. Taj bi se zakon smio samo da osvrće na moralne kvalitete majke i oca, ali na bogatstvo nikako. U tome zakonu izrečena je danas zapravo tvrdnja inferiornosti žene i tvrdi se da žena ne može privrediti toliko, koliko bi joj trebalo da prehrani sebe i dijete. Jer samo inferiornost ili trajna bolest mogu da priječe da žena ne zaradi toliko, koliko joj treba da prehrani sebe i 2—3 osobe. To je u svim staležima tako. Žene mogu da sebi nađu svoj kruh i da sebi stvore egzistenciju gotovo jednako kao muškarci. U bogatijim staležima nešto teže nego u siromašnim.

Ima danas jako puno žena, koje od tog zakona trpe. Više nego li se to činilo prolazeći našim društvom.

U zakonima se dalje govori o očinskoj vlasti. Zašto da se ne govori o roditeljskoj vlasti?

I nije istina, da je to zato jer jedan mora imati vlast, da se sačuva cjelina kao takova. Brak bi mogao da bude uređen prema istim načelima, po kojima dva druga jednog ma kakvog poduzeća upravljaju zajedničkom imovinom. Poredba je neolična, ali mogućnosti o kojima se tu radi jednake su napokon onima, s kojima se muž i žena u braku susreću, kad se radi o njihovoj djeci.

I kad taj zakon o tom da je otac glava porodice proučite sa svima onima, što iz toga načela slijedi, onda ne ostaje, nego da se pitate: Zašto je to baš tako moralo biti? I može se razumjeti jedino tako, kad bi se polazilo s gledišta da su muž i žena neprijatelji, ili s pretpostavke da je žena inferiorna. Da, jednoć se je zakon o očinskoj vlasti i rečenica — otac je glava familije mogao braniti time, što je žena bila nevješta i nedorasla svim poslovima izvan kuće, i da ju je tu uvijek netko mogao da sa-

sluša, kad je trebalo ulaziti u javni život. Ali danas to više nije tako. Priznavajući zakon o očinskoj vlasti negirana je mogućnost da muž i žena mogu da budu jednakopravni u porodici, a da jedinstvo porodice ipak bude usčuvano.

Jedino bi se takvo formuliranje pojma porodice moglo da prihvati, koje bi tvrdilo, da su muž i žena zaista jednako vrijedni drugovi.

Ženu dalje u braku ponišava zakon, koji tvrdi da ona ne može djeci naimenovati tutora, nego samo skrbnika nad imovinom. To je dakako samo logična posljedica zakona o ocu, kao glavi porodice, ali je opet poniženje. Današnji zakonik ne tvrdi samo to, da je otac glava porodice, i da se sve ostalo može razumjeti iz toga zakona. On si tvrdi još i inferiornost. Inače bi iza muževe smrti žena postala glavom obitelji. Zakon o tutorstvu ne da se ispričati time, da je žena neupućena u radni život. Jer kad bi to zaista bilo, onda bi se sututorstvo moralo prepustiti uvidavnosti jedne uredovne osobe. Ovako, kako je danas zakon zapravo tvrdi. — „Žena je uvijek nesposobna da bude tutor svoga djeteta, i da se sama stara za nj.“

To shvaćanje da je žena nesposobna za samostalnost izražava se napokon i u tom, da se nezakonitoj majci mora naimenovati tutor. Ta bi se ustanova mogla shvaćati kao nešto, što služi kao zaštita majci, jedino u tom slučaju, kad bi se žena mogla odriješiti obaveze da ima tutora nad svojom djecom, ako je ona dosta razvijena, ako ima svoje zvanje i ako je materijalno neovisna.

U svakom drugom slučaju taj zakon oduzima ženama pravo koje se inače daje i najnerazvijenijem muškarcu. Zašto da se ne rekne: Da se djeca neizvrgnu nasilju, da mu se imetak ne raspe i da ne budu prepuštena samovolji jednoga čovjeka pojedinca, treba uvijek onde, gdje ma iz kojeg razloga postoji samo jedan roditelj koji se stara za dijete naći nuztutora. Bila to mati udovica, ili nezakonita mati, ili otac udovac ili raspuštenuk, uvijek je potrebno da se tu naimenuje još jedno lice. Zašto da se tako ne rekne? Taj bi zakon svakako više ispunjao svoju svrhu, i bio bi pravedan. I opet bi se tu moralo polaziti s tačke: da su muž i žena drugovi, kojima pripadaju jednaka čovječanska prava, tako da se ne smije — jedan radi drugoga poniziti.

Brak je jedini način, kojim se ženi u današnjem društvu daje pravo na potpuni život. Svi drugi načini znače za nju vječnu borbu sa društvom u kojem živi, i znače napokon i borbu sa zakonima, koji je svuda opkoljuju kao prijetnja.

Danas ima vrlo mnogo intelektualnih žena, koje preživljavaju problem: Živjeti u braku i podvrgnuti se zakonima koji moraju ponižavati svakoga čovjeka koji je ikada razmišljao o najprimitivnijim pravima individua ili proći sve te okrutne kazne, koje društvo danas sa svih strana nameće ženi, koja živi izvan zakona braka. Zna li šta znači osjećati silu koja nešto nalaže a čovjek da ne vidi izlaza ni kad će se svršiti vladanje te sile? Takav je položaj žena u današnjem društvu.

Mnoge to i ne znaju, i tek kasnije kad je brak davno sklopljen, one nailaze na pojedinosti, za koje nisu znale. Ima ih koje tek kad s tim zakonom dolaze u konflikt saznaju da ima zakon koji ženi u braku zapravo oduzima pravo na njezino tijelo. Ima ih koje i ne znaju zato, da nemaju pravo, da makar i na kratko vrijeme žive odvojeno od muža, ako im on to ne dopusti a da ga moraju slijediti svuda, kakogod on mijenjao borište ako ne će da na njih padne krivnja rastava braka.

Pravnici vele: — „Zakon, kojim se zapravo oduzima ženi pravo na njezino tijelo, zastario je, i malo je ljudi, koji se danas njime služe.“ Možda ali zakon ipak postoji, i dogod postoji on je kao poniženje koje se svaki dan iznova nanosi. I taj zakon demoralizira već i tim, što ga društvo još uvijek šutke podnosi. Pa napokon taj zakon, dogod postoji, on visi kao mač nad glavama svih žena, i uvijek se može naći pojedinac, koji će se njime poslužiti, kako da to društvo danas svijesnije ne osjeća, da taj zakon demoralizira i ženu i muškarca, jer ih čini dvim borbenim strankama. A on nije dostojan čovjeka, jer oduzima dostojanstvo čovjeka i muškarcu i ženi. Kad svim tim zakonima, koji ženu vežu u braku potražite njihovu zajedničku karakteristiku, vidjet ćete, kako nisu mogli naći bez onog temeljnog načela: „Muškarac vlada, žena je podređena i njezina se volja, nema shvaćati onako, kako se shvaća volja svakog drugog slobodnog muškog člana društva.

Porodica je osnov društva i države — vele sociolozi.

Da, po svojoj etičkoj jezgri ona to doista i jest.

Ali porodica ne mora biti građena po propisu da jedan vlada a drugi da je podređen, nego bi isto tako mogla postojati po principu, da su tu dva jednakopravna druga, koji su stvorili zajednicu od nekoliko ljudi. I ta zajednica, u kojoj ne bi bio tako naglašen princip vlasti, mogla bi isto tako graditi društvo i državu. Možda bi onda i u tom novom društvu i u toj novoj državi bilo više pravednijih odnošaja među ljudima. Jer etički princip proveden na

jednome smjeru ostavlja svoj trag i na ostalim smjerovima, kao što зло i nepravda na jednoj tački ima mnogo i mnogo posljedica i negde daleko od te tačke.

Ukidanje tih zakona koji ponižavaju moralo bi ostaviti svoje duboke tragove na strukturi društva jednako kao i na duševnom životu toga društva ostavilobi svoj trag i na djici.

Pojedinci muškarci došli su do toga da poniženje, koje se tu zakonom ženi nanosi shvaćaju svojim vlastitim poniženjem. Rijetki su, ali ima ih. Ima ih dalje, koji ma da to tako jasno ne osjećaju, kao ovi prvi, oni ipak nastoje da popravljaju, svak gdje može, i tih ima priličan broj. I onaj tko bi život žena gledao a da nije živio među njima, tko nije vidio sve te borbe, koje se odigravaju u pojedinim ženama, on bi mogao vjerovati, da se je tu žena već i oslobodila poniženja.

Ali postoji u društvu načelo o inferiornosti, i dogod ono postoji dok se priznaje u zakonu i u običajima, postoji i poniženje, koje se ne može negirati, i koje se odnosi na sve žene. Današnje društvo još uvijek tvrdi, a tvrdi kao celina, zna da to ne vrijedi za pojedince, da se ženi ne mogu dati sva ona prava, koja pripadaju svakom drugom čovjeku u jednoj državi, koja čine pojam slobodnog čovjeka.

Dokazom da je tako može poslužiti borba oko prava glasa, oko prava na porotu, oko mogućnosti da bude sudac tužitelj itd.

Klara Dajčova

НОВ ШВЕДСКИ БРАЧНИ ЗАКОН

Стари шведски брачни закон обзнањен је у оно доба кад је цео свет, и жене као и људи, сматрали за сасвим природно да човек, чији је задатак био да штити породицу и подмирује њене потребе, буде у исто време и њен господар. Али, кад су жене постале више независне, у колико су више радиле ван куће, удате жене нису се могле задовољити постојећим законским положајем. Стари закон није више одговарао схватању и условима модерног живота; из дана у дан постојало је све очигледније да тај закон треба да уступи место новом законодавству који ће мужа и жену потпуно изједначити.

Наименована је, 1909 год. једна комисија, у циљу да припреми нов брачни закон. Пошто су законодавци трију скандинавских земаља продискутовали потребу сарадње, решено је да

у тој комисији буду заступљене и Данска и Норвешка. Комисија је, 1910 год. постала интерскандинавска и састојала се из Данске, Норвешке и Шведске.

Члановима комисије, а нарочито знаменитим и утицајним женама које су биле у тој комисији, дугујемо нов брачни закон који је израђен у духу правичности, и који је признат као образац закона.

Закон се дели у два дела: први који регулише брачне односе и развод брака, обзнањен је у Шведској 1911, у Данској 1924. Други део, који говори о законском положају мужа и жене, обзнањен је у Шведској 1920. а у Данској у почетку ове године. Врло је вероватно да ће то бити ускоро и у Норвешкој. Може се очекивати да ће, за годину две дана, тај закон бити у снази у све три скандинавске државе.

Овај закон, познат под именом новог брачног шведског закона, јесте закон који досад остварује највећи напредак у породичном законодавству, нарочито због начина на који су утврђени односи између супруга.

Нов закон базира се на нашем модерном схватању брака, заједници независних индивидуа, које имају иста права и исте дужности, који су здружени да се узајамно помажу у свима приликама. То је изражено у тексту првог члана, који гласи: Муж и жена дугују једно другом верност и узајамну помоћ, они треба да раде сложено за добро породице.

Тај исти принцип је и у другом члану који, регулишући економске обавезе супруга, одлучује да они треба, према својим моћима, да раде на одржању породице. Одржавање не значи овде само: старање за најнужније потребе. Не, ток породичног живота треба да одговара економском положају или приходима мужа или жене. Свако од њих треба да има удела у породичним трошковима, или готовим новцем, или својим домаћим радом. Организујући или вршећи сама домаћи посао, жена испуњава ту дужност.

Стари шведски свадбени обичај садржао је и један говор у коме се објашњавало да је млада удата за браве и кључеве свога новог дома, а то је значило да је она постала законита господарица куће и да располаже истом влашћу као и њен муж. Тај стари обичај, који је дуго штитио права шведске жене, напуштен је 1734 године. Тек овим новим законом жена је поново добила положај који јој потиче из старог права. Данас, потпуна

независност призната је законски, не само као неко право него као главно стабло за образовање срећног огњишта.

Домаћи рад жене има сада економску вредност. Признајући томе раду исту вредност као и раду мужевљевој, закон подвлачи чињеницу да радницу која нема личних прихода ипак не издржава муж него њен домаћи рад и да и она са своје стране учествује у одржавању куће.

Онај од супруга, муж или жена, који зарађује потребан новац за одржање куће дужан је да набави породици животна средства према својим приходима и да да своје другу довољну своту за личне потребе.

На тај начин, нов закон осигурава жени потпуну економску независност. Још више, он утврђује њен положај изјављујући да ће јој потребан новац за одржавање куће бити осигуран довољним и редовним плаћањем. Да би се износ те суме могао правично утврдити, муж и жена дужни су, да даду тачне и детаљне извештаје о свом економском положају.

У другим земљама, у законодавствима који говоре о помоћи налазе се правила која се односе на издржавање. Ми смо горди што су наши шведски законодавци потпуно разумели важност тога и ставили те одреде у брачни закон. Дати сваком супругу могућност да се правно испитују и оцењују његови захтеви јесте један од основних принципа новог закона.

Ако се муж и жена не могу да споразумеју о своти која је потребна за домаћинство, одређује се арбитар да изврши анкету и да испита прави узрок одбијању издржавања. Он чини све што може да измири обе стране, што је, ипак, често доста лако. Ако је измирење немогуће, тада пресуђује локални суд. Ако је потребно, утврђена сума за издржавање може бити наплаћена из плате или из прихода супруга који има да је плати.

Муж и жена су сопственици својих личних имања и могу њиме слободно руковати, али што има сваких од њих сматра се у исто време као заједничко добро сем ако не постоји некакав други уговор. Заједничко имање повлачи за собом одговорност у администрацији заједничких добара. Ниједан од супруга не може располагати непокретним или личним имањем без пристанка другог, а сваки од њих дужан је да се стара да се вредност тих имања не омањи.

Расипање заједничког имања од стране једног супруга даје другом право да тражи развод брака.

Једна друга последица о признању имања као заједничког јесте да у случају раскидања заједнице, било разводом или

смрћу, заједничка добра деле се на пола између супруга или њихових правних наследника. Свако од супруга одговара за начињене дугове, било да их је начинио муж или жена, ако су начињени за одржавање деце и куће. Рок застарелости у случају прогоњења жене, када су начињени дугови од оба супружника траје две године.

Ни једна друга одредба није толико дискутована и тако страсно коментарисана као она која говори о поседу заједничког имања и ни једна друга одредба не установљава тако јасно потпуну једнакост између мужа и жене.

То су, у главном, најзнаменитије тачке онога дела закона који говори о законском положају мужа и жене.

Што се тиче првога дела који је постао закон јануара 1916. године, напоменућемо овде само неколико тачака у којима се манифестују савремене тежње. Тако једна одредба прописује да сваки вереник мора, пре венчања, изјавити на часну реч да не болује од епилепсије и да се не налази у заразној периоди неке венеричне болести. Овај услов не служи само као узајамна мера предострожности између мужа и жене, она има трајну вредност за здравље будућих генерација.

Неке реформе унесене су и у закон о разводу брака. Када су оба супруга споразумна да се разводе и када зато наименовани посредник није успео да их помири, суд даје пристанак на једно-годишње одвајање. По истеку тога времена развод се може добити на захтев обе, или једне или друге стране. Ако се докаже да је један од супруга имао већу кривицу, као прељуба или пијанство, или у случају лудила, развод брака се може одмах добити.

По староме закону, она страна која је била крива, у случају развода лишавана је права на децу. Данас законодавац је мислио на првом месту на добро детета и оно се поверава оном родитељу који се сматра да је у бољој могућности да издржава и васпита децу. Само у случају када су оба родитеља подједнако способна, води се рачуна о кривици.

По том, видеће се да нови закон ставља оба родитеља у исти положај кад је у питању туторство деце и одлуке које се на њих односе. Само у случају кад деца имају лична имања отац је тутор тога имања.

Нов шведски брачни закон потврђује само независност коју су уживале, од вајкада, жене из три скандинавске државе.

Он узаконјује идеално схватање брака. Осећање одговорности и васпитава жену и усавршава је.

У колико више дух новог закона буде омогућио напредак шведског народа у толико већи биће број срећних жена међу нама.

Превела В. Ј.

Dr Ingegerd Palme.

СМРТ ЈЕДНЕ ВЕЛИКЕ ФЕМИНИСТКИЊЕ

26. јула, ове године преминула је у Вашингтону г-ђа Helen N. Gardener, једна од најистакнутијих личности феминистичке организације у Сјед. Државама. Рођена је 1853 год. По свршеној гимназији и завршеном факултету њујоршког универзитета „Colombia“, отпутовала је у Европу, и у Паризу и Лондону усавршила своје студије. По повратку из Европе нарочито се посветила ширењу и уношењу у најшире масе жена сазнања о интелектуалној и моралној једнакости жене и човека, о њеном позиву у друштвеном животу и улози коју жена има да изврши у модерном друштву. Због овог рада Helen Gardener добила је популарни назив „жена васпитач“ (Women Educator).

Радећи на општем просвећивању жена она је са истом енергијом сарађивала у борби за добијање општег права гласа и у брзо је видимо на челу овог покрета. Поред тога она се појављује на многим политичким скуповима где својом оштроумношћу и речитошћу испољава ванредне државничке способности. Ово је имало за последицу да се њен стваралачки утицај осети у више прилика што је убзало, за владе председника Вилсона, позитивно решење о женском праву гласа. У знак захвалности за уношење 19. амандмана у амерички устав о женском праву гласа, феминистичка организација добавила је и поклонила г-ђи Helen Gardener перо, којим је председник Вилсон потписао овај историски амандман.

Са добијањем права гласа велики број америчких жена долази на изборне положаје. Helen Gardener добија највиши. Она постаје једним од тројице чланова Државног Одбора за потврђивање указа државних чиновника. На том положају остала је све до своје смрти.

Ово је био значајан успех жене јер чланство у реченом одбору је не само од великог хијерархиског угледа, већ и врло

ексклузивно с погледом на интелектуалне и карактерне способности. На овај начин Helen Gardener добила је признање од људи и врховне државне управе. Ово је схваћено као потпуно признање феминистичкој борби за право учествовања жене у вођењу државних послова.

Поред рада на просветном и политичком пољу Helen Gardener још у својој 18 години показује литерарне способности. Њене новеле биле су први будиоци женског достојанства. Доцније Helen Gardener појављује се као социјални критичар и пропагатор. Небројни су њени чланци по дневним листовима и часописима којима је стизала да свуд побије или исправља нетачна и предрасудна тврђења о жени и њеним способностима, као и да даје директиву и подстрек женским организацијама за истрајност. Она је била неуморни стваралац и плодан организатор. То су основне одлике њене личности.

Како су у то доба разне ауторитативне изјаве о физичкој и менталној инфериорности жене највише ометале борбу за женска права, то се Helen Gardener даје свом снагом на проучавање односа мозга према сексу и после неколико годишње студије објављује своју научну расправу „Sex in Brain“ (однос мозга према полу). У овом делу доказана је сва површност тврђења о инфериорности капацитета женског мозга према мушком на један тако убедљив начин, да је вековна предрасуда о одрицању једнаких способности женских и мушких мозгова ишчезла и за свагда избрисана из т. зв. „мушке аргументације“. Пре но што је овај спис изашао на јавност Helen Gardener га је ставила под критику најпознатијих лекара, правника и социолога тога доба и пошто су њихове критике биле сасвим позитивне и у корист дела, он је објављен и убрзо преведен на девет културних језика.

Право име Helen Gardener било је г-ђа Alice Day, али пошто је њен псеудоним „Helen Gardener“ под којим је објављивала сва своја дела и под којим је цитирана на зборовима и у штампи био толико популаран, то су је највише само под тим именом и знали и она га је доцније и сама потпуно усвојила.

Њена делатност трајала је пуних педесет година, и заиста она је могла мирно умрети пошто није остало ниједне недовршене ствари за коју се она заузимала и борила.

Вашингтон,
10. августа, 1925.

А. Леко Аџемовић.

Б Е Л Е Ш К Е

Дневни ред за Скупштину Народног Женског Савеза 18., 19. и 20. октобра 1915. год. — I. дан. 9 час. до подне.

1) Поздрави; 2) Отварање Скупштине; 3) Избор комисије од 5 чланова за преглед мандата; 4) Избор три секретара за вођење записника скупштинских седница; 5) Избор три оверача записника; 6) Извештај Управног Одбора и Благајне; 7) Извештај Надзорног Одбора; 8) Извештај комисије за преглед мандата; 9) Пословник.

8^{1/2} ч. увече Конференција: Г-ца Мица Влајић; Изједначење женских и мушких сродника у наследном праву.

II. дан. 9 ч. до подне. 10.) Извештај са Конгреса И. Ж. С. у Вашингтону; 11.) Фонд Заштите Девојака; 12) Претрес чл. 9. правила Н. Ж. С.; 13) Питања и предлози;

Конференција: Дар. Ледерер „Једнак морал човека и жене“.

III. дан. 9. ч. до подне. 14.) Избор Председнице Управе; 15.) Избор места где ће се одржати идућа скупштина; 16) Читање скупштинског записника и његово усвајање;

Конференција Г-ца Катарина Јовичић: „Социална и васпитна улога женских друштава“.

Течајеви за народно просвећивање по жељи и средствима Њ. В. Краља. — Краљев фонд одаслао је ове године једну експедицију за просвећивање народа у Босни, Херцеговини и Црној Гори. У тој експедицији биле су три чланице Женског Покрета и то: г-ђица Даринка Лацковић, шеф секције за Домаћичке Школе, познати, вредни организатор многих, врло добро успешних домаћичких течајева по целој Србији; г-ђа Милица Дедијер, потпредседница Женског Покрета и г-ђица Анђа Димитријевић, управна чланица Женског Покрета; с њима су били и неколико агронома инжењера и један сликар.

Експедиција је почела предавања од Бања Луке, путујући по селима кроз бањалучки и приједорски срез, дуж целе планине Козаре па кроз Херцеговину и Црну Гору.

Предавања су одржавана на селима. По Босни су обилно посећивана. И то је најбољи доказ да тамошњи свет који, и ако живи на врло ниском културном нивоу, похитао је да прими зрачак културне светлости коју му шаље његов Краљ, а доноси му га вредни и добри људи. И жене, оне повучене босанске жене које нису никад биле на ма каквом скупу похитале су на предавање жељне да чују некога ко ће их упутити и научити

да побољшају свој тако тежак и мучан живот. Оне су слушале предавања са великом пажњом и изненађењем и са очигледним задовољством. Прилазиле су нашим чланицама говорећи:

„Хвала вам сестре на тако лијепим речима. Ми никад до сад нисмо тако што чуле“.

Предавања су лепо успела у Босни, а у Херцеговини су била мање посећена, зато што су тамо села много растркана по кршевима па је било теже скупити народ. У Црној Гори било је доста посете, али најзанимљивији курс био је у Тузи код Плавнице, на који су се слегле и православне и католичке и арбанашке и муслиманске жене. Овај курс их је све зближио а неке и спријатељио.

Предавања су била из хигијене: хигијене куће, хигијене хране, хигијене жене и детета, затим из домаћинства. Врло често одржавана су практична предавања из домаћинства по појединим кућама на велико задовољство ондашњег света. Воли наш народ да учи, и радо слуша и прима оно чему га уче, само му треба повећати број учитеља и то добрих учитеља.

Женски Покрет који тако успешно ради на просвећивању наше сељанке и овога пута уверио се, да мора створити читав кадар спремних жена које ће у народ ићи да га просвећују. Стога ће отворити курс за наставнице за домаћичке школе за кандидаткиње из Босне, Херцеговине и Црне Горе, који ће трајати 6 месеци, и на коме ће се ученице оспособити за тако леп, тако важан, и тако узвишени посао као што је просвећивање народа.

Naša prosvetna politika. — Ministarstvo prosvete je koncem julija izdalo odlok, s katerim je ukinulo privatne ženske učiteljske šoli, ki jih vzdržujeje samostani v Ljubljani, Maričoru, Škofji Loki, Zagrebu in Sarajevu. V slovenski javnosti je vzbudil ta odlok na eni strani velikansko ogorčenje, na drugi strani odkrito veselje. Časopisje, ki je odobravalo ukinitev, je jasno pokazalo, da mu gre le za strankarsko-politično stran pri tej zadevi, saj so bile prizadete „klerikalne“ institucije. Ako se smatra šolstvo predvsem kot kulturno zadevo, tedaj ni mogoče odobravati odloka ministarstva prosvete, tudi če je človek načelen nasprotnik samostanskih šol in samostanov, ki se v naši dobi anahronizem. A kadar se hoče motriti šolstvo s politične strani, tedaj se ga sme motriti le s principielpno-politične strani; a ne s strankarsko-politične. Pogledjmo zadevo s kulturnega in principielpno političnega vidika.

V polemiki se je od takozvanega naprednega časopisja pou-darjalo, da je bila ukinitiv upravičena, ker imamo v naši državi nadprodukcije učiteljstva, preveč učiteljskih šol, da ostajaje tudi absolventinje državnih učiteljskih šol brez mest. Argument o nadprodukciji učiteljstva je navidezen. Nimamo nadprodukcije učiteljstva — mislim na celo državo, ne samo na Siovenijo — temveč je žalosten fakt, da imamo premalo osnovnih šol. V dokaz nava-jam iz J. P. Jovanovičeve knjige „Naše kulturne prilike“ prime-rijaldo stalistiko osnovnega šolstva v naši državi in na Čehoslo-vaškem. Slika za našo državo je sledeča :

12 milijonov prebivalcev na površini 248.000 km².

7400 osnovnih šol in 17.145 nčiteljev.

Čehoslovaška kaže sledeče slike :

13.8 milijonov prebivalcev na površini 142.690 km².

10.070 osnovnih šol in 47.113 učiteljev.

V naši državi pride na 1 milijon prebivalcev 617 šol, na Če-hoslovaškem 714 šol ; pri nas na 1 milijon prebivalcev 1450 učiteljev, a na Čehoslovaškam 3357 učiteljev. Ako bi hoteli pri nas dvigniti število osnovnih šol in učiteljstva na isto razmerje napram prebivalstvu kakor je na Čehoslovaškem, tedaj bi potrebovali še 1200 novih osnovnih šol in 23.000 učiteljev.

Iz te statistike je jasno razvidno, kakšno smer bi morala zavzeti naša prosvetna politika, ako hočemo snižati ogromno šte-vilo analfabetov, ako hočemo razširiti prosveto v najžirše mase: otvarjati nove osnovne šole.

Ako je ministarstvo prosvete reklo že A, bi moralo ostati konsekventno, in reči tudi B, ter zatvoriti tudi vse osnovne šole, ki jih vzdržujejo isti samostani in kamor prihaja neprimerno višje število dece, kakor na učiteljske šole. V polemiki med slovenskimi časopisi se je namreč poudarjalo, da se samostanske šole priprava za klerikalno stranko in da je zato ukinitiv umestna. Mnogo bolj umestna bi bila torej ukinitiv samostanskih osnovnih in meščanski šol, kjer je dano širše polje za agitacijo.

S principiarno političnega stališča bi bil odlok ministarstva šele tedaj umesten, ako bi imeli v naši državi izvedeno ločitev cerkve od države in bi imeli na eni strani le državne šole, a na drugi strani popolnoma privatne šole, ki bi jih pripadniki različnih veroispovedanj sami vzdrževali. Šele v tem primeru bi bilo šolstvo res pravi državni politikum. Danes pa, ko zapoveduje ustava, da je treba vzgajati dece k verski strpljivosti, se smatra vsako na-

stopanje proti šolam, ki jih vzdržujejo verske družbe, le za strankarsko politični napad, ki se seveda od prisadetih vsestransko izkorišča in največ na škodo države.

Alojzija Štebi.

Резолуције VII Међународног Конгреса одржаног у Вашингтону од 4—14 маја 1925. — Председништво Међународног Савеза Жена препоручило је Народним Савезима ради учешћа у акцији следеће резолуције донете на Конгресу: именовање делегата за Међународну Конференцију Рада; помагање напора ради остварења највишег идеала Друштва Народа; опште признавање међународног суда правде; проучавање протокола, Званог Женевског, за мирно решење сукоба између народа; проучавање рада Међународног Бироа Рада; публикавање збирке закона који се односе на жене и децу; укидање проституције; ратификација Женевске Конвенције; укидање неморалних огласа у новинама; образовање полицијских станица жена агената; израда плана заједничког рада између удружења које се баве заштитом емиграната и удружења које се баре против трговине женама; организовање парламентарних комисија у вези са Народним Савезима; истраживање мера које треба да се предузму да се свој обдареној деци омогући васпитање; мере за увођење практичног предавања науке у свима школама; увођење домаћинске наставе на универзитету; проучавање васпитних услова у земљама где се налазе измешане разне народности; једнака плата за једнак рад у настави; размене професора и студената; увођење школске наставе о Друштву Народа; испитивање узрока велике смртности код ванбрачне деце и истраживање мере способних да умање ту смртност; проучавање мере за заштиту ненормалне деце; испитивање могућности рада за образовање жене у прекоморским земљама; увођење способних и квалификованих жена у службу у конзулатима и посланствима; израда Дечје Карте у свакој земљи, споразумно са Народним Комитетима за помоћ деци, — испитивање узрока велике смртности код породиља и проучавање превентивних мера; и т. д.

„Интернационална Недеља“ организована од Националног Женског Савеза Велике Британије. — Народни Женски Савез Вел. Британије одржао је, од 8—12. јуна интернационалну недељу у циљу да поздравља делегате при повратку са Међународне Вашингтонске Конференције.

Све управне чланице биле су на окупу осим председнице госпође Моган, која удовољавајући хитном позиву из уну-

трашњости отишла је да одржи неколико конференција. У Лондону се нашао, изванредан број делегата са конференције, на повратку за домовину.

Делегати су провели своје време разгледајући Лондон, и упознавајући се са женским установама и клубовима. У четвртак приређен је у Luceum club-у ручак на коме је Lady Aberdeen одржала поздравни говор као председница, а затим, заблагодарила клубу на лепом пријему као председница Интернационалног Женског Савеза. Затим је одржана седница са Друштвом за Заштиту Деце. Том приликом је председница и тридесет чланова из тридесет разних савеза удружени у Н. Ж. С. Велике Британије потписали су Женевску Декларацију у име друштва које представљају.

У петак после подне одржана је једна конференција на којој су говориле: госпођа Franklin, Lady Aberdeen и госпођа Gordon, прва потпредседница Међ. Женског Савеза о рађу Међународног Женског Савеза у опште.

Недеља је завршена пријемом у Pioneer Club-у. Сви гости однели су најпријатније утиске са те лепо приређене „интернационалне недеље“.

Ispravka. — У последњем броју „Ženskog Pokreta“ у članku: „О хрватској жени“ од г-ђе Mire Kočonde pogrešno је отштампан наслов дела г-ђе Zofke Koeder. — треба „Misterij žene“. Ur.

Е В А Д Н А

Г-ђа Фрајлингеј није била ни мало сујеверна (нико то није), али она је пазила на сваки знак као предсказивање за будућност свог милог детета (многи то раде), и она би била много задовољнија да је дан био ведар, али још увек није имала никакав рђав предосећај, све док се близанци нису појавили. Тада, пак, осетила је у своме срцу сумњу и стрепњу и са ужасом је узвикнула. „Не ово није ни мало природно, донеће јој рђаву срећу,“

Сем овог догађаја у цркви за близанце није било више никаквог другог разонођења, стога су се они решили да за време свадбеног ручка седе једно поред другог, и нико се није усудио да их растави, бојећи се да не учини што горе.

Дијаволо се опкладио да ће да пије исто толико шампања колико и мајор Колкхауна, и пошто је себи осигурао место

покрај једне неначете флаше шампања, најсавесније се трудио да добије опкладу. Пред крај ручка изгубио је рачун, мало доцније и главу, и већ више није могао да се држи на столици.

„Мораш сад да идеш под астал да спазаш рекла је Анђелика“. Такав је ред кад се опије. И ја тек што нисам. Али само још нисам отишла толико далеко. Моје ноге попуштају али глава ми је још увек сигурна. Иди под сто, хоћеш ли? Ја ћу одмах за тобом. „И она га вешто и брзо свуче са столице, наместила га је крај њених ногу, пажња свих осталих била је скренута на говор једног господина који је наздрављао младенцима. Кад је говор био завршен, Леди Аделина се одједном сестила близанца, и одмах је приметила да нема Дијавола.

„Где је он?“ упитала је она застрашено.

„Он баш сад нешто ради за мене, мама“ — одговорила је Анђелика.

И заиста у том тренутку он јој је служио као шамлица за ноге. Она није отишла да му прави друштво као што је то била обећала, јер чим је осетила да јој је зло од вина она га више није узимала. Доцније му је признала да јој се није учинило нимало примамљиво бити пијан и да човек мора бити луд који налази у том задовољство и Дијаволо, који је тог тренутка страшно патио од главобоље и морске болести, последица његовог мушког понашања за време ручка, потпуно се слагао са Анђеликом. Тај су разговор водили сами у вече значајног свадбеног дана, у њиној сопственој кући у вароши. Њихови родитељи изгубили су се са свадбе, што су брже могли, и колико им је учтивост допуштала чим су пронашли у каквом се страшном стању налази Дијаволо. Близанци су одмах били метути у кревет, сваки у својој соби и наређено им је било да се одатле не смеју кретати, али разуме се они се никад нису покоравали никаквој наредби. Ипак за време 1—2 часа Анђелика је била мирна желећи да се одмори од јутарњег узбуђења: али се после тога дигла, огрнула своју собну хаљину и отишла Дијаволу, и тада су почели да расправљају питање о алкохолу. Близанци никад нису били уморни кад су какве расправе биле у питању: увек су хтели нешто стварно да ураде, нису се задовољавали само празним речима. Сишли су доле у читаоницу од најдебљих и најскупоценијих књига саградили су олтар сами су се огрнули белим чаршавима, које су смакли са родитељских постеља које су прилично испретурали: преко белих чаршава пребацили су црвене завесе које су скинули,

(изложивши се великој опасности да се озбиљно осакате) са једног прозора из собе за ручавање, помоћу једних лествица, које су водиле у подрум где је стајао угаљ. Те се лествице никад с тог места нису кретале и прво лице које је послом хтело да сиђе у подрум у мраку је тако рђаво пало, да је сломило ногу и што је стало г. Камилтона велику суму новаца он сам будући веома великодушан и никад не би дозволио да ниједан од његових потчињених осети какву штету.

Пошто су довршили своје свечане припреме близанци су положили на олтару доживотну заклетву, да се никад више неће таћи пића, и нека им свако предузеће пропадне ако икад ту заклетву прекрше, и никад не виде раја кад умру!

По свадбеном ручку, који је био сјајан у сваком погледу младенци су се спремали за пут. Кад је Евадна остављала своју собу у костиму за путовање, спазила је неколико писама на столу, на која је заборавила, и вратила се да их узме. Стигла су јој јутарњом поштом али ниједно није била отворила и сад их је једно по једно спуштала у џеп да их прочита доцније у доколицы сад се само задржавала на потписима. Једно је било од тетке Оливије; драга тетка Оливија како је то од ње! Два друга, честитке од породичних пријатеља. Четврто од старе настојнице виле Фрајлингеј: Евадна га је пољубила то писмо. Пето је било писано једном необичном чудном руком, Евадна је није познала, отворила га је да види од кога. Писмо је долазило из Северне Енглеске, било упућено на "Фрајлингеј, требало је да га добије још пре неколико дана. Извадила га је из коверте, погледала потпис прочитала последњих неколико редова и изгледала је изненађена. Познавала је писца врло добро по имену и гласу који је уживао у целој Енглеској, они се никад нису срели и осетила је била сигурна да садржина писма мора бити од извесне важности одвила га је и с највећом пажњом прочитала од почетка до краја.

Кад се поново појавила међу госте била је бледа, њене уснице биле су стиснуте и главу је држала високо уздигнуту. Њена мати приметила је на глас, да јој је то драго дете потпуно изнемогло од узбуђења, али она је видела само оно што је очекивала кроз своје очи пуне суза да види али остали су добили други утисак. Сматрали су Евадну за хладно неосетљиво створење при растанку није показала ни мало туге што се растаје са својим старим пријатељима. Очи су јој биле без суза кад се пољубила са својом мајком, попела се у кола, учтиво али не

осмехнувши се климнула је главом својим пријатељима и одвезла се са мајором Колклауном не показујући ни најмање узбуђења, и имала је на себи израз лица као да одлази каквим послом и има намеру да се одмах врати.

„Хвала Богу, кад и овоме дође крај!“ узвикнуо је мајор Колклаун. Евадна га је погледала ладно и критички.

Седео је са шеширом у руци и она је приметила да му је коса на челу била проређена и да ничег младалачког није било у његовим очима.

„Сигурно си врло уморна“ приметио је он даље.

„Не, хвала, нисам“ одговорила је Евадна. Затим је поново стисла усне, завалила се сасвим у крај кола и гледала кроз прозор на улицу влажну и каљаву од блата, и на сиромашан свет који је изгледао тако бедан по тој киши која није престала већ више од једног сата.

„Јадна, бедна створења“ помислила је она. „Ми неки имамо сувише много, док они тако мало“. Али она више није говорила док се кола нису зауставила пред станицом, кад се поплашених очију нагла из кола, збуњено посматрала тискање света, и нешто нејасно изговорила о светини пред собом.

Мајор Колклаун хтевши да је поштеди гурања и гомиле, погледао је на сат. Имаћеш само да пређеш на перон, досад воз већ мора бити ту. Али ако немаш ништа против да останеш сама један тренутак ја ћу отићи одмах да се уверим, да уједно задржим наша места и онда бих те право одвео у кола; тако ћеш избећи свако гурање кроз ову светину.“

Није се задржао више од неколико минута али кад се вратио кола у којима је оставио Евадну била су празна.

„Где је г-ђа Колклаун?“ упитао је кочијаша.

„Отишла је за Вама, господине,“ одговорио му је овај додирнувши се шешира.

„Прокле...“ али се брзо прибра и процеди кроз зубе мора да ће се одмах вратити.

„Довер експрес! Заузимајте своја седишта!“ на сав глас је викао један жељезнички вратар. „Јесте ли Ви за Довер експрес?“

„Јесам“, одговорио је мајор Колклаун.

„Да ли је господин резервисао места?“

„Јесам, ал добро сте ме сетили, она је можда већ у возу“, одмах отиде заједно са вратарем. „Да ли сте спазили једну младу госпођу у сивој хаљини да је прошла овим путем?“ упитао је он човека који га је пратио.

„Са белим перјем на шеширу, господине?“

„Да“.

„Она није прошла овим путем, господине“, одговорио је вратар. „Спазио сам је с оне друге стране попела се у једне двоколице и одвезла у варош — ако је то та иста госпођа о којој Ви питате“. Мајор Колклаун је застао пренеражен. Одељење, које је резервисао, било је празно.

„Довер експрес, довер експрес“, и даље се чуо глас чувара праћен лупом врата на вагонима.

„А Ви за Довер, господине?“ упитао је својим уобичајеним тоном мајор Колклауна.

„Не, изгледа да не“, одговорио је овај последњи.

Чувар је продужио и даље да опомиње на сав глас „Довер експрес, довер експрес“, чему је после кратког времена следовало једно бескрајно „Готово!“ Писак машине одјекнуо је кроз целу станицу, спојни ланци на колима зазвечали су, точкови су се покренули и после једног треренутка воз налик на змију, изгубио се у даљини. Мајор Колклаун гледао је за њим као какав најобичнији посматрач, и кад се изгубио погледао је вратара, и овај њега.

„Да ли је Ваш пртљаг био у возу, господине“ упитао га је тај човек.

„Јесте, али уписан само до Довера“ немарно је одговорио мајор Колклаун, извадивши једну цигарету са највећом и претераном пажњом. Кад је запалио, дао је вратару добру напојницу, упутио се полако изласку, надајући се да га његова кола још тамо чекају. Али она су већ била отишла, зауставио је прва слободна која су тада пролаћила, журно скочио у њих и кочијашу који је очекивао наредбу, довикнуо је после тренутног оклевања, да вози кући Евадниних родитеља.

С енглеског превела

Спаса Леко - Аџемовић.

Сара Гранд.

— Крај. —

ПРЕРАЂУЈТЕ **СТАРИ НАКИТ**

У НАЈМОДЕРНИЈЕ ПАРИСКЕ ФАЗОНЕ
У НОВО ОТВОРЕНОЈ РАДЊИ

Станислава Огњановића

КРАЉА МИЛАНА 81

ВЕЛИКИ ИЗБОР ЦРТЕЖА ЗА НАКИТ
СТОЈИ СВАКОЈ МУШТЕРИЈИ НА
РАСПОЛОЖЕЊЕ

6—6

Женски покрет излази сваког 15 у месецу (изузев јула и августа). Претплата на Женски Покрет за 1925 годину износи 50.— дин.

Претплату примају повереници, а у Београду администратор у Женском Клубу, Вука Караџића 18.

Моле се претплатници да достављају сваку промену адресе.

Ко од претплатника не прими број до 25-ог у месецу, нека га тражи накнадно од администрације.

Уредништво ЖЕНСКОГ ПОКРЕТА моли све писце које интересују феминистичка питања да му шаљу чланке, реферате и белешке, који се односе на та питања.

Рукописе треба слати на адресу: Уредништво ЖЕНСКОГ ПОКРЕТА, Београд, Вука Караџића 18.

Рукописи се не враћају.

НАШИ ПОВЕРЕНИЦИ:

- Алексинац -- Зорка Михајловић
Бијељина -- Даринка Милутиновић, секретар К. С. С.
Велико Градиште -- Мил. Живковић. предс Ж. Подр.
Врњци -- Ана Стижанин
Гиљане -- Љубица Дичић
Гор. Милановац -- Зора Ракићева, учитељица
Загреб -- Адела Милчиновић
Завидовић—Босна -- Десанка Плавшић
Зајечар -- Женска Подружина
Крушевац -- Коло Срп. Сестара
Лазаревац -- Мила Мијушковић
Лесковац -- Женска Подружина
Лесковац -- Евгенија Динић
Лозница -- Дана Б. Ристића, председница Ж. Подруж.
Љубљана -- **Ćirila Štebi**
Никшић -- Станица Шаровић, учитељица
Неготин -- Ана Пепић
Обреновац -- Љубица С. Мићић пред. К. С. С.
Пазарић -- Анка Капикул, учитељица
Пожаревац- -Лепосава М. Павловић, пред. Ж. Друштва
Пожаревац -- Мил. Радосављевић, благ. К. С. С.
Прилеп -- Даница Јовановић
Свилајнац -- Зора Поповић
Сарајево -- Војислава Јанковић
Сушак -- Милица Видовић, председ. Добротв. Задруге
Сремска Митровица — Мила Стојнић п.председница
Кола Српских Сестара
Ужице -- Цвета М. Поповић
Чачак -- Љубица Ј. Матић, благајник Жен. Подружине
Шабац -- Јованка Ћосић
Суботица -- Даница Радулашки

